

Pázmándi Judit

„'56 EGY ILYEN POLITIKAI ÜNNEP” Kiskunfélegyháza, 2005. október 23.

Amikor egy fél évvel korábban tanulmányom első változatát kezdtem írni, úgy éreztem, történelem szakos ismeretekkel a tarsolyomban, némi kutatgatás után sikerült átlátnom az 1956-os események emlékére rendezett ünnepség problémakörét, s egyetlen elkészített interjúmmal megerősített, hogy jól értekem az 1956-ban lezajlott eseményeket. Mostanra, mikor a 2006-os év is már nyárra fordult, megismertem néhány olyan kiskunfélegyházi személyt, és történetét, akik segítettek, hogy felismerjem: 1956 története szebb, és sokkal összetettebb, mint azt korábban gondoltam. Hiszen egyetlen évszám mögött több millió magyar ember sorsa, élete bújik meg, és az adott kor problémáira adott ezer féle válasz.

Mi is történt 1956-ban Magyarországon?¹

Minden egy szimpátiatüntetéssel kezdődött, melyet többször betiltottak, engedélyeztek, betiltottak, engedélyeztek.... A budapesti ifjúság végül 15 órakor kezdte meg gyülekezését a Petőfi szobornál, s forradalmi jelszavaival a főváros teljes lakosságát, azonnali állásfoglalásra készítette. A parlament előtt lyukas közepű nemzeti lobogóval már százezres tömeg követelte Nagy Imrét vezetőnek. A rádiónál eldördülnek az első lövések, lehullanak a vörös csillagok; a tüntetés forradalommal változik. Este 21 óra 30 perckor ledől a Sztálin szobor, a zsarnokság jelképe. Estére a tömeg harca győz.² Eközben az ország vezetésében nagy a zűrzavar. Nagy Imre még nem elég erős a hatalom irányításához, Gerő Ernő pedig már érzi saját kudarcát, ezért még ezen a napon segítségül hívja a magyarság ellen a szovjet hadsereget.

Október 24–28. a harc győztes napjai.³ Közeledni látszik a szabadság napja, a szovjet befolyás, és a diktatúra megdöntéséé. De ezekben a napokban is állandósult a fővárosban a félelem, a sztrájk, lincselések, fegyveres harcok a régi rendszer híveivel.

A felkelés híre azonban tovább terjed az országban is. Lassan a vidék is csatlakozik a változásért harcolókhoz. A magyar városokban tüntetéseket, sztrájkot

¹ Az események felvázolásában csak azoknak az általános történéseknek a felvázolására törekedtem, amelyeket gondolatmenetem szempontjából lényegesnek tartok. De nem szelektáltam az ismereteket úgy, hogy az a tények elferdítéséhez vezessen.

² Azaz, ahogy ma tanuljuk, a szabadságharc győz. In.: Helméczy 2004. 166.

³ Október 24. – Nagy Imrét miniszterelnökké választják. A párt főtitkára Kádár János. Október 28. – Nagy Imre tűzszünetet rendel el, felosztatja az ÁVH-t, kéri a szovjet csapatok kivonulását; Az eseményeket „nemzeti forradalomnak” minősíti. In.: Helméczy 2004. 166.

kat szerveznek a budapestiek támogatására, a jó célok elérésére, de több helyen véres mézszárlással igyekszik rendet teremteni a bukott rendszer még mindig túl erős kiszolgáló személyzete.

1956 novembere: Kádár János szovjetbarát kormányának megalakítása, a nemzetközi helyzet Szovjetuniónak kedvező állapota, a felkelőcsoportok leverése, és a lázadók megbüntetése állítja vissza a rendet az országban. A régi rendet. A forradalom elvérzett, az eszmék megtagadtattak, s az események „a népi demokráciánk ellen elkövetett, ellenforradalmi uszítássá” minősültek át. Azokra, akik az elmúlt napokban a szabadság eszméit hirdették, most a megtorlás várt: halál, börtön, vagy a társadalomból való kitaszítottság. S miközben lassanként újra beindult az élet, a fejlődés hazánkban, ezekről az eseményekről hallgatni kellett. Így nevelődött fel egy újabb generáció.

A történelem azonban nem tagadja meg a „jók” győzelmét. 1989-ben újra forradalmi időkét élünk. Egy eszmei forradalomét. 1989-ben valósul meg a politika útján mindaz, amiért 33 évvel korábban annyian életüket áldozták. Magyarországon megtörténik a rendszerváltás. Most már szabadon emlékezhetünk 1956. októberének hősi halottaira, halottainkra, s azokra az élőkre, akiket meghurcoltattak a korábbi rendszerben. Fejet hajthatunk az 1956-os események előtt.

Október 23. azóta a nemzeti megemlékezés napjává vált. De mint ahogy az események is igen szövevényesen, megosztottan zajlottak, ugyanez jellemzi a rá való emlékezést is. Feladatom, ennek vizsgálata volt lakóhelyemen, a néprajz módszerei által.

Előkészületek

Az 1956-os ünnepség lebonyolítása már jóval október 23. előtt megkezdődik mindenhol. Városunkban is több helyszínen folytak megemlékezések ezen a napon: iskolákban, a város fő emlékhelyein, a helyi médiában, és civil szervezetekben (nyugdíjas klub). Mivel a kutatást egyedül végeztem, elsősorban a városi rendezvényre koncentráltam, s ehhez kapcsolódóan fogok csak kitérni más programokra, amennyiben azok a munkámat kiegészítik.

Kiskunfélegyházán a városi megemlékezés három helyszínen zajlott: a városháza aulájában és udvarán, valamint az ún. Hősök parkjában. Immár mondhatni, hagyománnyá vált e helyszínek választása, hiszen 1991–92 óta ugyanitt, alapjaitban ugyanilyen módon bonyolódik az ünnepség.⁴

A lakosság az ünnepségről a városi rádióadóból (Sirius Rádió), a Félegyházi Szuperinfóból, a városháza előtt elhelyezett hirdetőtábláról, valamint a félegyházi Kiskun Televízió képújságjából szerezhetett tudomást. Ugyanúgy, mint minden más helyi rendezvény esetében.

A Sirius rádióban az ünnepségre felhívás és megemlékezés a műsorszerkesztés általános kereteibe illeszkedik bele. A gyakorlat az, hogy minden jelentősebb eseményről körülbelül másfél héttel megelőzően hangzanak el az első felhívások.

⁴ Félegyházi Hírek 1991/22. szám, és Félegyházi Közlöny 1992/16. szám.

Általában az esemény napján 10–12 óra között hallható egy hosszabb adás a programról, illetve a hírek és a programajánlások keretek közt lehet aznap többször is meghallgatni a rendezvényre való meghívást. Ezt a forgatókönyvet követték az október 23-i megemlékezés hírül adása kapcsán is.

A Sirius rádióban a nap folyamán párszor hangzott el a hírműsorban Ficsór József polgármester beszéde, melyben meghívta a város lakóit a polgármesteri hivatalban 17 óra 30 perckor kezdődő, majd a Hősök Parkjában folytatódó megemlékezésre. Beszédében méltatta Tarjányi Ágostont, az '56-os Forradalmi Tanács még élő tagját, aki ezen ünnepek állandó meghívottja, majd ismertette az ünnepség programját.

Szintén a hírek elején említették meg, a kiskunfélegyházi közoktatási intézményekben már pénteken, október 1-én lezajlottak a megemlékezések. Ezt illusztrálva, Juhász István, gimnáziumi tanár beszédéből hallhattunk egy részletet.⁵ A nap folyamán viszont többször, óránként hangzott el az ünnepi műsor támogatóinak névsora, egyéb ünnepi közlemény nélkül.

A rádióban elhangzó műsorrészletek ünnepélyesek voltak, hiszen azokat a félegyházi személyeket szólaltatta meg, akik jobb, vagy baloldaliság hangoztatása nélkül állandó szereplői a város ünnepeinek. De véleményem szerint nagyobb hangsúlyt fektetett a támogatók reklám szerű felsorolásának, mint az ünnepélyes pillanatoknak. A rádió aznapi műsorszerkezetét az ünnepség jelentősen nem módosította.

A félegyházi Szuperinfóban két pici meghívót találtam, melyek kiemeletlenül, a reklámhirdetések között kaptak helyet. Egyik meghívó a városi ünnepségre invitált, a másikkal a „nemzeti oldal” invitálta a lakosságot szintén 17 óra 30 perckor, a forradalom áldozatairól is megemlékező szentmisére, a kiskunfélegyházi Sárlos Boldogasszony templomba. (Erről más hirdetést, meghívást nem találtam.) Véleményem szerint mindkét meghívó teljesen hétköznapi, alig észrevehető a reklámok között. A meghívás, vagy inkább felhívás funkcióján kívül sem külalakjában, sem figyelemfelkeltésben nem tükrözi az ünnepélyességet, a különlegességet. A meghívók igen kicsik, színük világoskék és világoszöld, a hirdetési újság színvilágának megfelelően tarka. Nélkülözik a nemzeti színek használatát. Nem juttatja az ember eszébe, hogy ennek a napnak valamiért másnyennek kellene lenni, mint egy hétköznapi. (Bár ha jól emlékezem, a március 15-i meghívók is hasonlóak. Mindkettő csak egyszer, az ünnepséget megelőző héten jelenik meg a Szuperinfóban. Ettől többször, legalább 2–3-szor jelennek meg azok az ünnepi meghívók, amelyek más, több napos rendezvényről tájékoztatnak. Pl. a Városlapítók Napja májusban, a Kiskun napok aug. 20. körül, vagy az őszi Libanap – és Gasztronómiai Fesztivál. De ezek egyike sem állami ünnep.) Ezt azért találok érdekesnek megemlíteni, mert a Félegyházi Hírek között – amely ugye szintén a helyi nyomdaipar terméke – szinte kuriózumként a került a kezembe az 1991. márciusi szám, amelynek fekete fehér címlapján méltóság-teljesen húzódik végig egy nemzeti színű sáv. A közérdekű meghívók jelenlegi

⁵ A tanár úr gyakori szereplője a város, illetve a gimnázium irodalmi, és történelmi megemlékezéseinek. Idősebb kora miatt a város nagy számú lakójának volt irodalom, vagy történelem tanára, közismert, és munkásságáról ismert, köztisztviselőként álló személyiség.

megjelenése tehát egy visszafejlődést mutat, az elmúlt tíz évben. Ennek a napnak a mindenki számára való másságát szerintem egyelőre talán az jelenti leginkább, hogy munkaszüneti nap, azaz pihenőnap.

A városi ünnepséget idén a polgármesteri hivatal közművelődési és sajtóreferense szervezte. Tudomásom szerint a város néhány más rendezvényének is ő a szervezője, de ezek főként az önkormányzat munkája köré szerveződő ünnepségek, amelyeket a város igen nagy ceremóniával ünnepel.⁶ Előkészítő feladatai közé tartozott a meghívók (Szuperinfo) intézése, és feltehetően a rádióban elhangzott polgármesteri beszéd szervezése is. Továbbá az önkormányzati koszorúk, és az ünnepségen használt mécsesek megrendelése. A megemlékező beszédet elmondó Tarjányi Ágoston, és Ván Jenő felkérése, valamint a műsor gördülékeny lebonyolításának megszervezése. Az emlékműsorra idén a kiskunhalasi Lyra együttest hívta meg egy előre szerkesztett, igen szép műsorral. Félegyházi előadó sajnos azonban a beszédeken kívül csak egyetlenegy volt, egy szavaló diák. Az előkészületekhez sorolhatnánk még a műsor próbáit, a hangtechnika összeállítását, a helyszínek előkészítését, az emlékezési koszorúk köttetését, az emberek otthoni készülődését, ezekre azonban, amennyiben szükséges, a következő részekben térek ki.

Amennyiben az október 23-i ünnepet rítusként értelmezzük, egy nemzeti rítusként, akkor megállapíthatjuk, hogy az előkészítési szakaszaiban a profán jelenségek vannak túlsúlyban. Ugyanakkor egyes részjelenségeinek: pl. a meghívóknak már tükröznie kellene az ünnepet. Ez azonban nem megfigyelhető. Profán környezetben és módon jelenik meg az, ami ünnepélyes, tehát egy értékvesztett állapotában.

A helyszínek

Két megemlékezés közül választhattam. A városi ünnepségen, illetve a szentmisén való részvétel közül. Én a polgármesteri hivatal rendezvényén vettem részt. Egyrészt azért, mivel tavaly szereplőként voltam jelen, így össze is tudtam magamban hasonlítani, másrészt Tarjányi Ágoston beszédére is kíváncsi voltam.

A városi ünnepség általában három helyszínen zajlik. Az első, a polgármesteri hivatal aulája, ahol a Czakó József emléktábla található. A fekete márványtábla, melyet Palásti Gábor kőfaragó készített, 1991. október 23. óta őrzi az épületben a forradalom emlékét.⁷ Felirata a következő:

⁶ Például: Városlapítók Napja rendezvénysorozat. Ez alkalommal kötik, vagy erősítik meg a testvérvárosi szerződéseket, adják át a városi kitüntetéseket; A korábbi években azonban a műsor teljes összeállítása a Móra Ferenc Művelődési Ház egyik munkatársának feladata volt, aki kizárólag félegyházi előadókat, diákokat, pedagógusokat kért fel a részvételre. Úgy tűnik tehát, a műsorszerkesztésnek ilyen értelemben nincs állandósult formája, illetőleg csak annyi, hogy mindkét esetben verses-zenés rendezvényről van szó.

⁷ Félegyházi Hírek 1991/22.

AZ 1956-OS
FORRADALOM
ÉS
CZAKÓ JÓZSEF
(1921–1991)
ÖRÖKÖS CÍMZETES
POLGÁRMESTER
EMLÉKÉRE,
AKI 1956-BAN A KKFHÁZI
NEMZETI TANÁCS
ELNÖKE VOLT.
ÁLLÍTTATTA
A VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
1991-BEN.

Czakó József az 1956-os forradalom félegyházi nemzeti bizottságának elnöke volt. Az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékére Kiskunfélegyháza Város Önkormányzata – a pártok és az akkori idők ismerői jelenlétében – a városháza dísztermében 1991. október 23-án ünnepi tanácsulést tartott. Ez alkalomból avatták fel Czakó József, a város örökös címzetes polgármesterének emléktábláját. Ficsór József, a város polgármestere avatóbeszédében kiemelte, hogy Czakó Józsefnek jelentős érdeme van abban, hogy Félegyházán vér és pusztítás nélkül zajlottak le az 1956-os októberi események.⁸

A városháza aulájában számos egyéb emléktábla is látható. Így például a Kalmár-család emléktáblája⁹, és a Milleneumi-emléktábla. Véleményem szerint az 1956-os események szempontjából is központi, és méltó helyre került ez az emléktábla, mivel a félegyházi események jelentős része kapcsolódik a városháza épülete köré, valamint Czakó József a kiskunfélegyházi Nemzeti Tanács elnökeként vezető szerepet betöltő személy volt.

Figyelemre méltó azonban, hogy a hétköznapiakban is, ez az aula számos profán és ünnepélyes esemény helyszíne. A városháza aulájaként információs, váró, illetve portai funkciókat tölt be, illetve itt bonyolódik a közlekedés az utca és az irodák, az utca és a díszterem között. Berendezése is ennek megfelelő: néhány dohányzóasztal, ülőgarnitúra található a terem oldalain, úgy, hogy ne akadályozza, de egyúttal terelje a közlekedést. Emellett egy információs fülke, és tábla a földszint tartozéka. Innen vezet egy tekintélyes lépcsősor az emeleti irodák, illetve a díszterem felé, ahol az önkormányzati üléseken kívül még számos ünnepség, díjátadás, küldöttségfogadás, esküvő, stb. bonyolódik.

Az épület valóban a város életének központja; politikai és magánéleti események, jelentős sorsfordulók színhelye, melyhez a város lakossága közigazgatásilag és érzelmeiben is kötődik. Az ünnepnapra azért átalakult ez a helyszín.

⁸ Urbán Miklósné 2005., 114.

⁹ Kalmár József kiskun kapitány és főként felesége Kalmár Józsefné Fazekas Anna számos kulturális alapítvánnyal, adománnyal gazdagították a várost. 1991-ben Kalmár Józsefnét Kiskunfélegyháza díszpolgárává választották.

Minden hirdetőtáblát, fölöslegesen tárgyat kivittek a teremből, csak egy fehér abrosszal leterített üres, kerek asztalka állt a márványtábla előtt. A percek óta gyülekező ünneplő közösségnek már ekkor néhány mécsesest osztogatott pár gimnazista (gimnáziumi egyenruhát viselő) diák. Hiányoltam azonban a forradalom jelképeit, pl. a lyukas közepű zászlót.

Ebből az aulából lehet a második helyszínre jutni. Egy rövid folyosó, és egy hátsó kijárat vezet az épület zárt udvarára. A műsor ezután a polgármesteri hivatal utca felől zárt udvarán folytatódott tovább.

Az udvarban, egyszerű kis park közepén egy kopjafa áll, István Sándor és Györfy Mihály alkotása, melyet 1992. október 23-án avattak fel. 1991-ben Balogh Imre képviselő tett javaslatot a kopjafa elkészíttetésére, kapcsolódva az országos emlékjel állításokhoz. A testület a javaslattal egyetértett és kettő emlékjel felállításáról hozott határozatot. Az egyik kopjafa elkészítésére korondi mestereket kértek fel, s ezt állították fel a Városháza udvarán. Az emlékoszlop felirata: 1956-1992. Az avatóünnepségen Balogh Imre képviselő mondott ünnepi beszédet, majd Stein Ernő kanonok megáldotta az emlékoszlopot.¹⁰

Ez az udvar az utca felől teljesen elzárt, csak kisebb csoport befogadására alkalmas. Ellentétben a március 15-i megemlékezések helyszínével, a Petőfi-térrel, és impozáns Petőfi szobrával szemben ez a tér jóval szűkebb kereteket biztosít a gyülekezésnek. Itt nem fordulhat elő, hogy az utcán sétáló, bámszokó ember megálljon egy pillanatra, és csatlakozzon. Másfelől véleményem szerint sok félegyházi előtt nem is ismert ennek az udvarnak a léte, és funkciója. Felmerült bennem a kérdés, miért itt állították fel az egyik kopjafát. Sem arra a kérdésre, miért van szükség egy épületnél két külön emlékhelyre? 1992-ben a képviselő-testület két kopjafa készíttetését határozta el, félegyházi és korondi mesterek közreműködésével. Felmerült, hogy a két emlékjel állhatna azonos helyen is, mivel azonban a két műhelyben különböző kopjafa készült, mégis két helyszín mellett voksoltak. Elsődleges helyszíneként az akkori Blaha Lujza teret, ma Hősök Ligete, jelölték meg, s egyúttal egy emlékpark kialakítását is szorgalmazták. Másik helyszíneként először a Felsőtemetőt jelölték meg. Ellenérvként felmerült, hogy Kiskunfélegyházán az 1956-os megmozdulás halálos áldozatot nem követelt, ezért ezt a javaslatot elvetették. Utoljára fogalmazódott meg az a gondolat, hogy méltó hely lehetne a Városháza udvara, hiszen minden, ami 1956-ban városunkban történt, az a Városházához kötődik. S mivel az elhunyt Czákó József a rendszerváltás után a képviselőtestület tagja volt, ez a helyszín a folyamatosságot szimbolizálná. A kopjafák helyének pontos kijelölésével a város főépítészt, egy helytörténészét és a képviselőtestület egy tagját bízták meg.¹¹

Saját értelmezésem a következő: A Czákó József emléktábla főként egy személynek, esetleg a helyi eseményeknek állít emléket, s ilyen értelemben egy helyi, lokális megemlékezésnek ad otthont. A kopjafa viszont általános magyar szimbólumként közvetíti a forradalommal kapcsolatba kerülő teljes magyarság emlékét, sorsát. Itt viszont nemzeti ünnepünknek adózhatunk tisztelettel. Zászló, lyukas közepű zászlót azonban itt sem láttam.

¹⁰ Urbán Miklósné 2005., 161.

¹¹ A kiskunfélegyházi önkormányzat 1992-es jegyzőkönyve alapján.

E két helyszínen várják szervezett műsorokkal a rendezők az ünneplőket. Mivel a két helyszín egymáshoz igen közel található, általában a megemlékezők is ugyanazok. Aki meghallgatta az aulában a visszaemlékezéseket, az az udvarra is kisétál. Ilyen formán a két helyszínt, és az itt folyó rendezvényt én egyenrangúnak értelmezem, csupán a hozzá való személyes kötődés más jellegű. Hogy miért éppen kopjafát állítottak fel ezen a helyen, arra magyarázatot egy 1992-es újságcikk ad.¹²

Az ünnepségsorozat harmadik helyszíne a városi Hősök Ligete téren található, szintén kopjafa. Térben elég távol az előzőektől. Az ünneplők körülbelül 10–15 perc sétával juthatnak el erre a városi főutca vasút állomás felőli végén lévő parkba.

Ezt szintén 1992. október 23-án avatták fel. Készítette Faragó József, felirata az előzőhöz hasonlóan szintén: 1956–1992. Avatóünnepségén Fekete Pál tanár, akkori országgyűlési képviselő mondott beszédet, majd szintén Stein Ernő kanonok áldotta meg.¹³ Maga az emlékoszlop egy félegyházi szemszögéből nézve borzasztó jelentéktelen helyen áll, egy árvácskás virágágyás közepén, egy nem túl szép parkban. Mellette egy első világháborús emlékmű tetején egy katona hatalmas bronzszobra uralja a teret. A kopjafát jóformán alig lehet észrevenni mellette.¹⁴ Nem vezet hozzá gyalogösvény. Bárki, bármikor átgázolhat a park fűvén, ha kíváncsi rá. Itt már jóval kevesebben voltak jelen. Ennek többféle okát látom: 1. A késői időpont; 2. A résztvevők idős kora, és egészsége; 3. A kis számú ünneplő sem egyszerre teszi meg az idevezető utat. Az idősebbek jóval később érhetnek ide. 4. Itt egy rövid beszéden kívül egyéb műsor nem volt. (Menet közben azonban pont a kéttornyú templom nyitott ajtaja előtt haladtunk el, ahol éppen ekkor szűrődtek ki a mise végén a Himnusz hangjai. Feltehetően a mise végén elsétálhatott még a kopjafához pár ember. Illetőleg a másik megemlékezés résztvevői is elgyalogolhattak ide, de rövid idővel később. Így a két ünneplő közösség nem, vagy csak részben találkozott.) Habár elmondható, hogy itt még új személyek is megjelentek, mégis ez a helyszín jóval kisebb jelentőségű, mint az előzőek. (Másnap újra felkerestem a helyet, s az itt talált koszorúk, virágok, gyertyák kisebb száma is alátámasztani látszik feltevésemet.) Itt újra felmerült a kérdés, miért is van szükség egy harmadik emlékhelyre is. Mivel a kutatásom itt ezen a ponton még további információgyűjtést igényel, csak saját feltevéseimre támaszkodom. Véleményem szerint ez a park lenne arra hivatott – ahogy azt neve is elárulja: Hősök Ligete – hogy itt rója le tiszteletét számos alkalommal a város lakossága. Méreteinél fogva erre alkalmas is volna. Mivel azonban a város központjától igen távol esik,¹⁵ és küllemre sem vonzó (egy gyakran szemetes park, amit egy kopott játszótér, és húsüzlet övez), véleményem szerint jelenleg nem a

¹² Félegyházi Közlöny 1992/16.

¹³ Urbán Miklósné 2005., 161.

¹⁴ A bemutatótakon túl egy Kossuth Lajos-mellszobor, egy Petőfi Sándor-mellszobor díszíti még a parkot.

¹⁵ A félegyházi ember számára a város központjában levő Petőfi-szobor és tér, valamint a Béke-tér, esetleg a most formálódó Korona utca azok a helyszínek, amelyeket „a profán világ szent tereinek” tekint, amelyeket hagyományainál, központi helyénél fogva gyülekezésre alkalmasnak tart, és ahol szép számmal meg is jelenik.

legmértöbb helyszíne egy nemzeti ünnepnek. Ugyanakkor a három helyszín mindenféle tulajdonságával együtt nagyon is jól tükrözi a város életének azokat az egyelőre még kialakulatlan, formálódó, megfelelően értékelni egyelőre lehetetlen viszonyait és álláspontjait, amelyek az 1956-os történelmet is jellemzik, és amelyek még ma is, de feltehetően még hosszú időn át, alakítani fogják ideológiánkat.

A résztvevők

Az ünnepségen meglehetősen kevesen jelentek meg. Becslésem szerint 40–50 főnél nem többen, ami egy 35 ezres lakosságú városban igen meglepő. Mielőtt a miértekre választ keresnénk, nézzük meg először a jelenlevőket. Az összegyűlték száma tehát körülbelül 40–50 fő, a protokoll személyekkel¹⁶, a sajtó képviselőivel¹⁷, fotósokkal, és a szereplőkkel együtt. Mellettük főként idős emberek vettek részt az ünnepségen, köztük 2–3 pedagógus. Ők nyilván személyesen, vagy közvetve is érintettek lehettek az '56-os eseményekben. A megemlékezők közt (velem együtt) összesen 3 fiatal volt, valamint egy anyuka¹⁸ a gyermekeivel. A kis számú jelenlévő az ünnephez méltón felöltözve fejezte ki, számukra fontos ez az alkalom. (A férfiak általában öltönyben, egyenruhában, a nők kabátban, kosztüm-ben.) Kokárdát azonban senkin nem láttam.

Ugyanazok az ünneplők voltak jelen mindhárom helyszínen. A harmadik helyre már lassabban és megfogyatkozva érkezett a csoport. Egyetlen kivétel volt egy édesapa két gyermekével, kutyát sétáltatva – egy oldottabb hangulatú délutáni sétával összekapcsolva tehát – egy szál virággal a kezükben érkeztek a helyszínre.

Nem lepődtem meg a csekély érdeklődésen, mert az előző évi ünnepségen ugyanezt tapasztaltam.¹⁹ Talán nem az én tisztem, hogy bírálatot mondjak erről, inkább néhány lehetséges magyarázatot kerestem.

1. Már bemutatott tény a helyszínek csak kis létszámhoz megfelelő befogadóképessége, vagy éppen nem mindegyik helyszín alkalmassága, ünnepélyessége. A meghívók sem megfelelőek
2. Kiskunfélegyházán viszonylag csendesén, vér nélkül zajlottak az események. Így enyhébb volt az azt követő megtorlás is. Kevesebben váltak tehát személyesen, vagy közvetetten is érintetté, mint más, forrongó városokban.²⁰ Erről így vélekedett egyik adatközlőm: *„Tehát Félegyháza az ipar fejlődésével, meg azzal, amit elmondtam, hogy itt katonatisztek hada volt, akik Kiskunfélegyházán éltek, Félegyháza egy szocialista város ilyen szemszögből. Az Április 4. Gépipari Művek²¹ dolgozói, a ruhagyár dolgozói, tehát azok, akik*

¹⁶ Polgármester, alpolgármester, országgyűlési képviselő, művelődési ház vezetője.

¹⁷ A Kiskun Tv kameramanja és a Sirius Rádió riportere.

¹⁸ Szintén a polgármesteri hivatal munkatársa.

¹⁹ A városban pedig más ünnepek mindig nagyszabásúak. A március 15-i rendezvény a város szívében, a templom előtti téren, a Petőfi-szobornál zajlik. Ezen mindig több száz ember vesz részt.

²⁰ Félegyházi Hírek 1991/2. 3. 5. számok

²¹ A félegyházi gyár rendszerváltás előtti neve.

nyilván jól éltek a szocializmusban – egymáshoz viszonyítva... és ehhez a viszonylagosjóléthez, a fiatalságához mindenekkel ragaszkodik. Nem lehet csodálkozni azon, hogy aki nem látta ezeket a szörnyűségeket, vagy aki nem látta a szétlőtt Budapestet... én még láttam azt a majdnem szétlőtt Budapestet. Az iszonyú lehetett, '56-ban ott élni.”

3. 1956. eseményei jóval rövidebb időszakra korlátozódtak, mint az 1848–49-es szabadságharcé. Az 1800-as években e két év alatt is, Magyarország vezető politikusai, hadvezérei számos városban, faluban személyesen is megfordultak, s lelkesítették, hazaszeretetre nevelték a honpolgárokat. Ennek még ma is kultuszformáló ereje van. Ezt jelzi városainkban a rengeteg köztéri tábla, utcánév, szobor. Véleményem szerint 1956-ban erre nem volt mód. Az idő rövidre szabott volt, s az ország vezetése e rövid idő alatt nem tudott egységes politikát képviselni. A nép is kevésbé ismerte vezetőit, mint egy századdal korábban. Nem maradt fenn az a fajta szenvedélyes ragaszkodás 1956. hőseihez, mint korábban Petőfihez, Kossuthhoz.
4. 1848–49 még a szóbeli kultúra virágkora. Még ekkor legendássá, mondai-vá vált a magyar huszárok, a jelentős politikusok alakja, s emlékezetük a szóbeli hagyományban tovább öröklődött. Mára ezek a történetek történelemkönyvekben, szakkönyvekben, mondák között, mesekönyvekben, tankönyvekben egyaránt fellelhetők, mindenki számára hozzáférhetők, és mindenki számára tanulságul szolgálhatnak. Ezzel szemben 1956 az írott kultúra kora. Nem születtek, vagy ha születtek, nem terjedtek tovább a hősök, csaták történetei. Véleményem szerint csupán az itt-ott még elhangzó családi anekdoták képviselik a hagyományos szóbeliséget. Ma e történeteket a tudomány mércéje alá tesszük, s elemezzük, mielőtt papírra vetnénk. De az a papír is először a tudományt fogja szolgálni. S mint olyan, számos kíváncsornak kell/kellett megfelelnie: emberi jogok tiszteletben tartásának, pártideológiának stb.
5. 1956 óta a történelem mércéjével mérve rövid idő telt el. Mivel akkor élő személyek alkotják ma is társadalmunk jelentős részét, kellő távlat hiányában, elfogultság nélkül még nehezen értelmezhető – ez a forradalom.
6. 1956. októbere óta háromszor értékelődtek át az események (1. forradalom, 2. ellenforradalom, 3. forradalom és szabadságharc), a mindenkori politikai hatalomtól függően. Ennek hatása még ma is érezhető.
7. Miután több interjút elkészítettem, és több visszaemlékezést elolvastam, 1956-nak egy ezerarcú képe kezdett kibontakozni előttem. Miképpen minden embernek a személyes sorsa másként alakul, ennek megfelelően az események értékelése is meglepően változatos. Ma még abban a szerencsés helyzetben vagyunk, amikor még meghallgathatjuk 1956 tanúitól személyes élményeiket, történeteiket. A kulturális relativizmus alapszabályát szem előtt tartva valóban olyan élethelyzetek, problémák, és ezekre adott válaszok ismerhetők meg ezekből a történetekből, amelyek megakadályoznak abban, hogy magunk is egyoldalúan gondolkozzunk az ünnepség résztvevőiről. Ezek az interjúk vezettek arra a felismerésre, hogy az emberek gondolkodása 1956-ról a jobb-, vagy baloldaliságon, kortárs, vagy nem

kortárs léten túlmenően, erősen meghatározott a társadalmi időtől, és tértől. Mielőtt ezt kifejteném, álljon itt magyarázatul néhány élesen eltérő visszaemlékezés részlete:

Az A interjú²² részletei

- *Majsa mellett laktunk.*
- *És hány éves volt '56-ban?*
- *Akkor esküdtünk, húsz éves voltam.*
- *Oda a tanyára mennyire ért oda az ötvenhatos eseményeknek a szele?*
- *Hát, nem sokat hallottunk belőle.*
- *De volt olyan, aki tudott róla egyáltalán valamit?*
- *Hát, nem.*
- *Tehát akkor éltek a rendes hétköznapiakat.*
- *Igen, igen.*
- *És X, ő katona volt. (Az események idején szabadságát töltötte éppen. P.J.) Előbb utóbb csak tájékoztatták róla, gondolom, hogy mi történt. Ő elmondogatta-e? Utólag tudták-e, hogy mi történt?*
- *Hát persze, hallottunk róla, de hát... olyan messze volt tőlünk.*
- *Tanyasi embereket érdekelte-e?*
- *Érdekli a... (fejfel nemet int)*
- *Nem különösebben? Senkit?*
- *(fejfel nemet int) Nem, senki. Nem foglalkoztak vele.*
- *És olyan volt-e, akit esetleg valamivel kapcsolatba hoztak utána?*
- *Nem.*
- *Börtönbe... Olyan sem volt?*
- *(Fejfel nemet int.) Én nem tudom. ... Egyik az egyik oldalon áll, másik a másik oldalon. És itt is vannak nézeteltérések, meg ilyesmi. Szerintem mindenki egyforma. Hogy nem egyformán gondolkodnak, az egy más téma. Na de hát nem is lehet mindenki egyforma. Én meg nem voltam soha semmihez tartozó. Nem is érdekelt. Sose. Ilyen párt, meg olyan. Meg ez, meg az. Nem érdekelt. Nem is tanultam ilyet a szüleimtől, mert édesapámat se (érdekelte)... Ő sokat volt háborúba, de...*
- *Nem foglalkozott vele...*
- *Nem. Elég volt neki az, amit ott tapasztalt. 19 éves korától... még 36 évesen is oda-volt. Kétszer volt.*

És az interjú egy későbbi részéből:

- *Persze, nem volt bezárva a templom. Hát még az oroszok is bementek a templomba. ... Azt, azt tudom, hogy mikor az oroszok bejöttek, hát akkor gyerekek voltunk, és... jöttek a templomba, nem bántottak azok senkit. Bementek a templomba és letérdeltek, meg ... Azok voltak nálunk is.*
- *Igen?*
- *Igen. Édesapámnak az óráját azt elvitték. De mást nem. Nem bántottak senkit, semmit. Ha adtak nekik enni. Volt egy ilyen, ilyen csörgő óránk, azt betette a kabátja alá,*

²² Az „A” interjút egy 70 éves asszonnyal 2006. június 11-én készítettem. Az interjúk átírásánál szövegűsre törekedtem, de nem betűhűsre, a könnyebb érthetőség kedvéért.

azt elvitte. Megtetszett neki. Na, de hát, nem volt egy nagy veszteség. Azonkívül semmi ilyen nem ért bennünket. ... Csak ennyit tudok.

A B interjú²³ részletei:

- Megkérdezhetem, hogy ön 56-ban hogy gondolkodott az eseményekről?
- Én elítéltem...
- 56-ban is tudott már ilyen sokat róla?
- Én nem. Én 56-ban ugyanazt (gondoltam), ami a párt álláspontja volt. Én elfogadtam a párt álláspontját. Én egyértelműen (azt gondoltam), hogy az nem forradalom és szabadság (-harc), egyértelműen ellenforradalomnak ítéltam meg. Én egyértelműen ellenforradalomnak ítéltam meg, sőt, még amikor már megjelentek bizonyos értékelések, ártértékelések, hogy ez forradalom és szabadságharc volt, akkor is én kritika alá vettem ezt.
- Tehát mondjuk a nyolcvanas években?
- Igen, én akkor is kritika alá vettem ezt a megítélést, mert én politikai munkás voltam a hadseregben.
- És akkor hogy alakult át ez a szemlélete?
- Hát a dolgokat összefüggésében kell megítélni. Mert ugye mindig tudjuk azt, hogy mindennek van oka, okozata. És a dolgok áttekintése elvezetett engemet is atekintetbe, hogy kritika alá vegyem az előző rendszernek az összes gondját, baját, ideológiáját és politikáját. Namost ez vezetett el, hogy én magam is egyetérték azzal, hogy hogyan ítéljük meg napjainkban az ötvenhatos eseményeket. Ez vezetett arra, hogy felismerésbe eljussak odáig, hogy azok a fellépések, és én nem az erőszakot mondom, mert azzal nem értettem egyet, ma sem értek egyet vele, azok a fellépések, amelyek a demokrácia kiszélesítése érdekében, az egypártrendszer felszámolása érdekében, a nemzetközi kapcsolatok kiszélesítése érdekében, még sorolhatnám tovább azokat a folyamatokat, ... azok jogos észrevétele volt a társadalomnak. A Petőfi-körnek, mert ők voltak, akik annak idején élére álltak ennek a dolognak. Az erőszak alkalmazása nélkül.
- Tehát akkor mind a két oldálnak megvannak a maga hibái?
- Pontosan. Elítéltem azt is, amibe, Nagy Imrét ... , hogy kivégezték. Ma sem értek egyet vele. Mert, és az a szomorú, hogy ebbe még a Kádárék is az utolsó pillanatig amíg éltek, vitatkoztak önmagukkal is. Hogy nem kellett volna ... politikailag kivégezni, elítélni valakit, börtönbe tenni. Ezt a társadalom legnagyobb bűnének tartom. Napjainkban is.
- És akkor most a Kádáréknak a hatalomra kerülését hogyan látja?
- Egyetértettem vele.
- És ezt most hogyan látja?
- Véget kellett vetni, mert nem lehetett látni a kimenetelét annak, hogy mi lesz a vége. Hogyha nem lép fel Kádár, abban az időben, november 4-én, itt nagy vérengzések történtek volna. Szent meggyőződésem.

²³ Az interjút egy volt katonatisztrel készítettem 2006. június 20-án. Helyenként kisebb betűmérettel kiegészítettem a mondatokat a hiányzó szavakkal a jobb érthetőség kedvéért. Szöveghűségre törekedtem, de nem betűhűségre.

- Éppen azért, mert amit mondott, hogy a Nagy Imre kormány nem volt elég határozott?
- Itt elszabadult a pokol. Emberek szabadultak ki a börtönökből. Olyan személyek jutottak fegyverhez, akik a fegyverrel akartak igazságot tenni. És ennek összefüggéseit napjainkba még jobban lehet látni. Ha Kádárék nem lépnek föl abba az időbe, akkor itt óriási gyilkosságok történtek (volna). Ma is ez az elképzelésem. Mert olyan folyamatok indultak el. Na most az más kérdés, hogy a fellépés után, a határozott fellépés után, nem kellett volna annyi embert félreállítani, vagy börtönbe csukni, vagy kivégezni. Ma is azt mondom, hogy lehetett volna másként tenni, ítélni a dolgokat.

A C interjú²⁴ részletei:

- De a lényeg az, hogy én mentem ki a kórházba a bátyámat látogatni, és amikor a kórház utca sarkára értem, akkor hallottam, hogy a város felől örületes dudálással, folyamatos dudálással jönnek teherautók. Tehát nem is egy... és megálltam, és mikor hátranéztem, akkor érkeztek körülbelül oda, ahol most az ABC van, az Integrál Áfésznek... és hát ki volt tűzve a Csepel teherautóra a véres lepedő, és tulajdonképpen be is fordultak. Aztán én is siettem, mert láttam, hogy a kórház felé mentek. Hát, mire odaértem, addigra már hordták ki a sérülteket. Lába, karja leszakadva, a pólyásbabának fölnyílva a pólya – mert akkor még pólyázták a csecsemőket – jajgatás, hörgés, sírás, szóval borzalmas volt az egész jelenet. Zsúfolásig volt mind a két teherautónak a platója sebesültekkel, és tulajdonképpen ott mondták el, ott tudtam meg, mivel a bátyám is a sebészetben volt, és ezeket a szerencsétleneket is oda vitték, hogy a tiszakécskei gyülekezet, vagy gyűlés résztvevőit az a két repülőgép lőtte szét, ami Kiskunfélegyházán nem, tudott...

Látható tehát, az eseményeket átélők ismeretei, kapcsolata a forradalommal nagyon változatosak. Eddig azonban csak az 56-os generációról írtam. Fel lehetne tenni a kérdést, hol vannak az ifjabb nemzedékek? Az a generáció, amely az 56-osok után született, egy átírt történelmet tanult. Ha szülei beszéltek az eseményekről, pontosabb képet kaphattak. A 21. századi történelemtanításunk azonban már a mai álláspontnak megfelelően tanítja az ötvenhatos eseményeket, mely szerint 1956-ban Magyarországon forradalom és szabadságharc volt. Vajon kellő ismerettel rendelkeznek-e a fiatalok?

8. A fentiek alapján is alátámasztható az az állítás, hogy ma még igen megosztott a társadalom különböző rétegeinek gondolkodása az októberi eseményekről. A társadalom átértékelt 56-ot. Most a politikának az állásfoglalása az, hogy, hogy forradalom és szabadságharc. Egyértelműen így ítéli meg a politika. Olyan emberek, mint a nagypapa is, akik átértékelték, az 56-os eseményeket, ugye... Az én korosztályom az alapvetően ma is úgy mondja, hogy nem ellenforradalom, nem forradalom és szabadságharc, hanem ötvenhatos események.²⁵

²⁴ Az interjút 2005. november 16-án készítettem. Az átírásnál szöveghűségre, de nem betűhűségre törekedtem.

²⁵ Részlet a B interjúból.

Az ünnepi műsor

Az ünnepség pontban 17.30-kor kezdődött.

A műsor bemondója – aki egyúttal a szervezője is – köszönti a megjelenteket. Külön tisztelettel köszönti Tarjányi Ágostont, Kiskunfélegyháza város díszpolgárát, az 1956. októberi események egyik helyi vezéralakját.

Köszönti Dr. Garai István Leventét, országgyűlési képviselőt.

Köszönti Kiskunfélegyháza város polgármesterét, Ficsór József urat. (Rövid taps.)

Köszönti Ván Jenő alpolgármestert. A képviselő-testület valamennyi megjelent tagját.

A megemlékezésen, mint a felsorolásból kiderül, a város irányításának fontos közéleti személyei is részt vesznek, ezzel kifejezve az ünnep fontosságát, rangját. Az ötven évvel ezelőtti hősök iránti tisztelet kifejeződése, hogy elsőként a díszvendéget említik, s csak utána következhet a polgármester. Mivel Tarjányi Ágoston vezetőként vett részt a félegyházi eseményekben (a tüntetés vezéralakja, és a Nemzeti Bizottság elnöke volt),²⁶ e párhuzam és felsorolás által személye a jelenben is hangsúlyossá válik. Ez a cselekmény is a rítus okhoz teszi hasonlósá az ünnepséget. Ezzel a felsorolással, mint egy kapuval már megtörik a jelen idősíkja, s kitágul a múlt felé. De megvalósul a szakrális időre jellemző ciklikusság is, azaz a régi esemény/személy a jelenben újra fontossá, újra szereplővé válik.

Ezután a Himnusz eléneklésére kéri meg az egybegyűlteket.

A Himnuszt valóban énekelni kell, nem csak hallgatni. Számomra az ünnepség legemlékezetesebb pillanata ezután következett. A Himnusz zenéje halkan felcsendült a hangfalakban, de az idős egykori pedagógus, Tarjányi Ágoston nyilván nem hallotta meg, s néhány taktussal a szöveg felcsendülését megelőzően, érces, vastag hangon énekelni kezdte a magyar nemzeti imát. A gépzene elhallgatott, mert az ünneplő emberek az érces hangot követték. Ebben a pillanatban ez a dal valóban Himnusz volt, az összetartozás kifejezője.

Ezt egy szavalat követte. A Móra Ferenc gimnázium VIII./E osztályos tanulója mondta el Komjáthy Jenő: Magyar c. versének részleteit.

Ezután Tarjányi Ágoston beszéde következett²⁷:

- Hölgyeim, uraim, tisztelt emlékezők. Szeretettel köszöntök mindenkit, aki erre az ünnepre, erre az emlékezésre, eljött, akik érintettek valamilyen úton-módon ennek ünneplésében, de azokat is szeretettel köszöntöm, akik otthon maradtak, különböző problémák miatt, nem tudtak eljönni, de ne ítéljük el őket...²⁸

²⁶ Bánkiné 1998. 379.

²⁷ Mivel diktafonnal vettem fel a beszédet, nem közvetlen közletről, helyenként nem érthető a felvételben elhangzó szöveg. Ezeket a részeket kipontoztam. A beszédet fejből mondta, ezért annak megfogalmazásában olykor előfordulnak a pillanatnyi fogalmazás szülte apróbb hibák.

²⁸ Az otthon maradtak esetében arra szólít fel, ne ítéljük el őket, mert anyagi, egészségügyi, vagy egyéb problémák akadályozhatták őket abban, hogy most itt legyenek. Én ezeket a szavakat némi meglepetéssel hallgattam, mivel tavaly erőteljes szavakkal ostorozta a félegyháziakat, miért tanúsítanak teljes közömbösséget ezzel az ünnepnappal szemben, miért van ilyen kevés résztvevője ennek a megemlékezésnek.

Annyi mondanivalóm volna, de hát nem akarom untatni a kedves megjelenteket, olyasmivel, amit számos helyen hallottak, olvastak.

Csupán emlékezni szeretnék, emlékeztetni szeretném önöket arra, hogy ez egy nagyszerű esemény volt. Világraszóló esemény volt, amire akkor nem számoltunk, amire akkor nem gondoltunk. Sejtettük, hogy rendkívüli a tét, sejtettük, hogy vérre megy az ügy, sejtettük azt, hogy a ragadozók könnyűszerrel nem engedik ki karmaik közül a hatalmat. Sokba került ez nekünk, sokba került, hogy az ifjúság megmozdult Budapesten. Elgondolásaik voltak, szerettek volna véget vetni a zsarnokságnak, amint a költő, írja, mondja, ezért pontokba foglalták elgondolásaikat, követeléseiket. És elindultak a tilalom ellenére, amit aztán feloldottak, szóban, gyakorlatilag azonban ez másképp alakult, mert a rádió előtti iszonyatos tömeget, meg a országgyűlés háza előtti iszonyatos tömeget már fegyveresek várták, s ezek a fegyverek, állítólag magyar emberek kezében lévő fegyverek, eldőrdültek a fegyvertelen magyarokra. Számtalan halott, rengeteg sebesült. Nem kis dolog volt, amikor dőlt a szobor, nem kis dolog volt, amikor megjelentek az első fegyverek, és megfordult a helyzet. Még nagyobb dolog az, hogy öt nappal, ez a budapesti magyar ifjúság, velünk karöltve vidéken is szétzúzta a karhatalmi szervezeteket, szembefordult a Magyarországon állomásozó hatalmas hadsereggel, menekült a politikai vezetőség éle, és úgy látszott, úgy tűnt, hogy beindult az élet. A sors, a körülmény, pontosabban a politika, a számítás más eredményezett. A budapesti események híre hozzánk is elérkezett. Jöttek a vasutasok, akik láttak, hallottak, elmondták. A szomszédban működő gyárak dolgozói meghallották. A bátor, és tiszta emberi gondolkozású dolgozók között elhangzott Czákó József kijelentése, hogy nem dolgozunk addig, amíg Budapesten munkásvér folyik. Ott megkezdődött a szerveződés, a Petőfi Gimnázium ifjúsága lobbant lángra, és indította el a tüntetést. Az első nap meghiúsult a tüntetés, másnap azonban olyan erővel tört ki, hogy itt ezek vonultak be a Petőfi szoborhoz, ahol köztudott, hogy hogyan zajlottak le az események. Itt gyilkolni, rabolni, öldökölni nem akart senki, csak igazságot, becsületet, emberséget, jobb, emberibb magyar életet akartak. A katonaság becsülettel helytállt, és a vezetőségi parancs ellenére sem lőtt. A felsorakozott munkás, paraszt, egyéb iparos tömegek, más irányba akarták a város életét vezetni, mint korábban volt, ezért elhangzott, hogy alakuljanak munkástanácsok, vegyék kezükbe üzemek, gyáraink, iskolák, intézmények vezetését, ez meg is történt. Így kerültem én is a város forradalmi tanácsába, mint pedagógusküldött, és amikor itt néhány óra, néhány nap alatt kikristályosodott, hogy tulajdonképpen mit kellene tenni, megalakult az Ideiglenes Forradalmi Tanács, Forradalmi Bizottság. A tanácselnök jobbnak látta, valóban jobb is volt, hogy elmenekült, lemondott a maga, a tanács nevében, ez a tanács vette kezébe a város ügyeit. Megszervezte a polgárőrséget, megszervezte a különböző szervezeteket, munkástanácsokat, és harmincadikán, itt, ebben az épületben, több száz résztvevővel, megalakította a végleges Forradalmi Tanácsot és Bizottságot, az ideiglenes és a végleges tanácsot, hogy minden tisztességesen, emberségesen folyjon le, ne pedig vérrel, gyújtogatással, rablással. Nem folytatom, hiszen a jelenlévők idősebbje tudja, a középkorúak hallottak róla, és az ifjak pedig napról-napra mind többet hallanak rádióban, tele-

vízióban, egyéb helyről ezekről az eseményekről. Nem kell szégyenkeznie ennek a tanácsnak, és bizottságnak a tetteiért. Nagy dolog volt. Czakó Józsefnek az élete ment rá, sokat bántották, másoknak munkahelye, családja, jó hírneve szenvedte meg. A Budapest pedig sok-sok száz halott, sok-sok ezer sebesült árán lépett erre az útra. Czakó József, egy talpig becsületes munkásember volt, kiváló dolgozó, és becsületéhez soha nem fért kétség. Ha már ünnepelünk, ha már emlékezünk, vonjuk le a tanulságot is. Ez a város is azért tudott fejlődni évek, évtizedek alatt, oda, ahol most van – mert én nem itt élek, több, mint negyven éve, mert elkényszerültem innen, és hiába vágyakoztam, meg vágyakozok vissza, lehetőség, visszaút nincs már nekem, – én jobban meg tudom ítélni, mint önök, akik itt élnek, hogy ez a város rengeteget fejlődött, megújult, szellemiségében, anyagi értelemben, épületekben, utakban, egyébben, gondolkodásmódjában. Egyben még hiányokat látok, nem tanulta még meg, de tanulja meg, ezt adnám talán, mint volt pedagógus házi feladatként, hogy tanulja meg: ami jó, ha nem én mondom, hanem a másik ember mondja, akkor is jó. Ami nem jó, ami rossz, nem csak akkor rossz, ha a másik ember mondja, hanem ha én mondom, vagy teszem, akkor is rossz. Tehát a jót fogadjuk el és tegyük, a rosszat meg kerüljük el és ne tegyük, ál-emlékezések, ál-gondolatok, meg mellékgondolatok helyett.

Járjunk a becsület, a tisztesség útján, hogy ez a város a következő századokra is becsületére váljon a magyar Alföldünknek, becsületére váljon lakosságának, becsületére váljon az országnak. ... Merem állítani, hogy legalább annyit az eseményekről, a fejlődésről tudok, erről a városról, mint ahol élek, és erre büszke is vagyok, és megköszönöm a meghívást és a megtisztelést, hogy megemlékezhetek ezekről az eseményekről. Értékelni nagyon nem tudom, nem akarom, a dolgok magukért beszélnek, Mert erről tesz tanúságot a város élete, és nem feledkezik meg a város azokról az emberekről, akik akkor kiálltak a városért, a lakosságért, az országért, a hazáért. Tudom, valahova még nem tudtam eljutni, Czakó József sírjához.... Szeretettel emlékezek rá, és felhívom a figyelmet arra, hogy özvegyére figyeljenek. Ezt az ünnepet szeretettel ünnepelem, ünnepeljük, hogy legyen egy emberi, egy boldogabb magyar jövő, rajtunk múlik a lehetősége Sok erőt, egészséget, jó munkát és békességet, az idők végezetéig való fennállást kívánok mindannyiunknak, városunknak, nemzetünknek. Köszönöm a figyelmet.

(Rövid taps.)

Tarjányi Ágoston a Petőfi Gimnázium tanára volt 1956-ban, az okt. 27-i tüntetés és a későbbi események egyik vezető alakja. Cselekedeteiért bírósági tárgyalások során, állásából történő elbocsátással, börtönbüntetéssel kellett „megfizetnie”. Kiskunfélegyházán az október 23-i ünnepségek állandó megemlékezője.

A 2005-ös ünnepségen elmondott beszéde személyes megemlékezés volt az 1956-os bajtársakra, az '56-os magyar fiatalságra, és a megélt eseményekre. Nem az események részletes bemutatására törekedett, hiszen azokról bárki információt szerezhet könyvekből, médiából. Inkább arról emlékezett, itt a városban hogyan szereztek tudomást az eseményekről, hogyan álltak erkölcsileg a pesti felkelők mellé. Itt is megindult egy forradalmi átalakulás, itt is meg volt a fiata-

lokban a lelkesedés. Ez a lelkesedés összefogássá tudott alakulni. A tetteik pedig a becsületet, igazságot követték. Az emberi becsületet, a hazaszeretetet, a szabadságért és igazságért való bátor kiállást, mint ma is követhető emberi példát emeli ki. Olyan emberekre emlékezik, akik egy lokális közösség tagjai voltak, akik előtünk jártak, akik tetteiket a jó ügyért tiszta lelkiismerettel végezték, akikre nem szégyannel, hanem büszkén kell gondolnunk. Hisz ezek a személyek, „ősök” azok, akiknek köszönhető az a fejlődés, előrehaladás, amelyben ma élünk. Nem csak a figyelmet hívja fel rájuk, hanem példát mutat emlékezésével. S e példa követésére sarkallja a jelen, és jövő nemzedékeit: ez pedig a jóra való törekvés, becsülettel, tisztességgel, szeretettel, és legfőképpen összefogással. Nem elítéli a távolmaradókat, teljesen hiányzik beszédéből a negatív értékelés. Nem az elmaradásokért ostorozza a várost, hanem a meglévő fejlődés továbbvitelére mutat egy pozitív irányt. Ilyenformán a beszéd a maga teljességében nevezhető a „dicső múlt” méltóság teljes felidézésének, és a fiatalabbak tanításának is.

Megemlékezésében a múlt felidézésével, a jelen megismerésével és feladataival, a jövőbe vetett hit megfogalmazásával összetalálkoznak a történelem idősíkjai, és éppen ezzel aktualizálódik az esemény a hallgató számára. Ahogyan feladatunk a jövő megteremtése, úgy a hagyományok ápolása, ősök tisztelete is. Ezáltal maradhat meg a magyar nemzet magyarnak, és ez által maradhat fenn az évezredek folyamán.

A beszédet a koszorúzás követte. A koszorúzók külön bemonddás nélkül, halk zene mellett helyezték el az emlékezés virágait a fekete márványtábla alatt. Ezt a mécsesek elhelyezése követte.

Ezt a márványtáblát 1992-ben avatták fel. A városban 1992 óta hasonló módon zajlik az ünnepség, amelynek azóta állandó eleme a koszorúzás, virágok, valamint gyertyák, mécsesek elhelyezése a táblánál, illetve a kopjafáknál.²⁹

A koszorú, mint szimbólum értelmezése igen összetett, érdekes feladat. A koszorú a dicsőség, a felszentelés és a szentség szimbóluma. A koszorú nagyon ősi szimbólum az európai kultúrában.³⁰

A koszorúkészítés napjainkban szinte kizárólagosan a virágüzletek, képzett virágkötők feladata. Kiskunfélegyházán – mint valószínűleg más városokban is – megfigyelhető a virágüzleteknek valamiféle specializációja. Így például temetési koszorúkat, vagy nemzeti ünnepekre megrendelt koszorúkat is csak néhány virágüzletben kötnek. Míg a legtöbb virágboltban nem is tudtak felvilágosítással szolgálni, van-e valamilyen jellemzője a nemzeti ünnepekre készült koszorúnak,³¹ addig az erre szakosodott üzletekben évekre visszamenőleg megkereshetőek a felvett koszorúrendelések.

Általában az egyes pártok, civil szervezetek, vagy az önkormányzat egy megszokott/bevált virágüzletben készítetik el koszorúikat. Leggyakrabban a nemzeti színeinket jelképezve piros és fehér szegfűből, valamint zöld levelekből, melyek kokárdás, vagy szalagszerű formában vannak elhelyezve 36. Kivétel az MSZP, amely minden alkalomra piros szegfűs koszorút rendel, illetve a FKGP rendelé-

²⁹ Félegyházi Közlöny 1992/16.

³⁰ Koszorú: http://www.bkiado.hu/netre/Net_szimbolum/szimbolumszotar.htm

³¹ Elekné Ludányi – Császi 2000. 92, 146, 156.

se, akik fehér szegfűből kérték koszorúikat. A koszorúkat általában kétágú nemzeti színű szalagok díszítik, illetve a város önkormányzatának koszorúit kék és fehér - a város színeit jelképező - szalagok díszítik. A szalagokra az utóbbi években - virágkötőm szerint - a koszorúzó szervezet/személy megnevezésén kívül egyéb felirat nem kerül. (Ezt utólagos vizsgálódásaim is megerősítették.) A legtöbb szervezet október 23-ra három koszorút rendel, melyek vagy egyformák, vagy a helyszínekhez igazodóan különböző méretűek, és anyagúak. (Pl. egy esetben tartósabb szárazvirág koszorú készült, amelyet a legtávolabbi, szabadtéri helyen helyeztek el.) Az október 23-ra kötött koszorúk általában kisebbek, mint a március 15-re készülők. Ezt a virágkötő-adatközlőm a koszorúzás helyszínével magyarázta. A március 15-i koszorúkat szabadtéren helyezik el, nagy felületen. Az '56-os koszorúk kisebb, körülhatároltabb helyre kerülnek, ezért méretük is ehhez igazodik.

Az alábbi csoportok koszorúztak³²:

- Ficsór József polgármester (A koszorú szövege nem volt hozzáférhető, nem tudtam elolvasni.)
- Dr. Garai István Levente országgyűlési képviselő
- Szabad Demokraták Szövetsége
- Gyermek és Ifjúsági Önkormányzat
- Független Kisgazda Párt
- Polgárőrség
- Magyar Demokrata Fórum
- Civil Szervezetek Szövetsége
- egy fő név nélküli koszorúzó

Az asztalkára huszonkét mécsest helyeztek el a résztvevők. Ezeket a mécseseket a műsor előtt diákok osztogatták. (A koszorúkon általában fehér szegfűk voltak, piros-fehér-zöld szalagok, vagy a város színeit jelképező fehér-kék szalagok. A szalagokon csak a koszorúzó szervezetek neve volt olvasható.)

Az asztalkára a résztvevők összesen 22 mécsest helyeztek el. Az emlékezés jelképeit használják ezen az ünnepségen Kiskunfélegyházán: emléktábla, koszorú, mécses. Ezek régi jelképek, az élet, lélek szimbólumai, de jelentésük mára csak kevesekben tudatosul. Figyelemre méltó, hogy 1956 legkifejezőbb szimbólumait nem láttam sehol. Nem voltak a teremben zászlók, sem mai magyar, sem lyukas közepű ötvenhatos zászló, pusztán a polgármesteri hivatal külsejét lobogózták fel a szokásos módon erre az alkalomra. Mindez azt jelzi számomra, hogy október 23. inkább egy közelmúlt mártírijaira való megemlékezés ez itt nálunk.

A műsor ezután a polgármesteri hivatal utca felől zárt udvarán folytatódott tovább.

Miközben a megjelentek az udvarra vonulnak, 2 diák újra mécseseket osztott. Az udvaron a kopjafa előtt fekete öltönyös, illetve ruhás férfiak és nők várakoztak: a Lyra együttes tagjai.

A műsort itt is az előző hölgy konferálta. Az ünnepség Ván Jenő alpolgármester (és Kiskun Kapitány) beszédével folytatódott.

³² A koszorúzókat felsorolásával egyúttal a szalagfeliratokat is közlöm. A szalagokon a koszorúzó szervezetek nevén kívül más nem állt.

– Tisztelt Hölgyeim és Uraim, nagyon nagy tisztelettel köszöntöm Önöket. Egy kicsit szomorú vagyok, amikor az ünnepeken részt veszek, és nagyon sok olyan arc van, akinek itt kellene lennie és nincs itt. Amikor végiggondolunk és végigtekintünk a magyarok történelmén, és a történelem viharai kapcsán azokon a nemzeti tragédiákon, ami befolyásolta, és még mindig befolyásolja életünket, mi is okai vagyunk. Én úgy gondolom, hogy amikor, illetve a történelemből még mindig nem tudunk tanulni, hiszen a tatárjárástól egészen a második világháborúig végiggondoljuk az eseményeket, amikor a nemzetnek egységesnek kellett volna lennie, belső konfliktusai mindig akkor támadtak. Gondolok itt az 1240-es, '41–42-es tatárjárásra, már akkor megosztott volt a magyar nemzet. Pont akkor támadt konfliktus a kunok és a magyarok között, amikor összefogásra lett volna szükség. 1526-ban, amikor a nemzetnek szintén össze kellett volna fognia, a nemzet akkor is megosztott volt. Tudjuk, hogy Mohácsnál kicsivel több, mint húszezres magyar seregtől nem messze, néhány kilométerre Szapolyai közel negyvenezres sereggel várakozott. Milyen szerencsés lett volna, hogyha ez az egység akkor együtt van, egész másképp alakulhatott volna a magyarok sorsa. De említhetném 1848 és '49-et is, és az egyik legnagyobb tragédiánkat, a Trianoni békeszerződést, hiszen az 1919-es Tanácsköztársaság, ami nem hiányzott nekünk, ott is megosztott volt a nemzet. Milyen szerencse is lett volna, ha az egész magyar nemzet közösen áll ki, ugye a kisantant ellen. Egységesen. És sorolhatnám. Ugyanaz a jellemző ránk a 2. világháborúkor is. Akkor, háborúban is ugye, akkor is össze kellett volna fognunk, ha igaz, hogy a vége fele; Nem kellett volna nekünk egy nyilas hatalom, és hát, talán más lett volna szintén a sorsunk. Szomorúsággal tölt el az, hogy még ünnepelni sem tudunk együtt. Úgy gondolom, hogy ezen a megemlékezésen együttesen, mindenkit, akit érdekel, vagy érintve van, úgy gondolom, hogy valamennyi magyarnak érintettnek kell lennie, az ilyen ünnepeken politikai mivoltát félretéve, közösen, itt kellene lennie.
(Most kezdi el keresgélni a megírt beszéd szövegét. Az eddigieket fejből mondta.)

Tisztelt emlékezők! Nagy tisztelettel köszöntöm Önöket nemzeti ünnepünkön. A több, mint 1100 éves magyar haza egyik legszebb történelmi pillanata október 23-a, amely hirdeti a szabadság, és az igazság üzenetét. Jelképévé vált a ma élő ember megmásíthatatlan törekvésének, a függetlenségnek, a szabadságnak, és az Európához való tartozás igényének. Legújabb kori történelme folyamán a magyar nép két ízben vívta ki a fejlettebb országok csodálatát. Először a múlt század reformkorának egyedülálló szellemi értékteremtésével, és 1848–49-es nemzeti szabadságharcával, másodsor 1956-ban, az ország függetlenségéért, és demokratikus szabadságjogaiért vívott forradalmával. Bágyadt, hűvös őszi nap volt 1956. október 23-án. A bársonyos levegőben ... sem rezdült, mégis, a vihar előtti feszültség járta át az utcákat. A fiatalság elszántan tüntetésre készült, az idősebbek visszafojtott szorongással várták a fejleményeket. Talán azon gondolkodtak, hogy mire lehet jutni a XX. század közepén, 1848-as eszmével. Remény lelkesítette, de ugyanakkor aggodalom szorította össze a szíveket. A történelem lépni készült. Mint tudjuk, a forradalomnak nincsenek szabályai. Amikor a nép az utcára özönlik, medrűkből kiléphetnek az értelem törvényei. 1956-ban a dön-

téseket az utca hozta, a lappangó szenvedélyekből kipattant a szikra, amely láng-
ra lobbantotta az egész nép elfojtott vágyait, titkos álmait. A tömeg, amint mene-
telt Budapesten a Nagykörúton, a Margit hídhöz érve mintha megérezte volna
saját erejét, már nem hallgatott a szervezőkre, megfogalmazta a maga követelé-
seit, és cselekvésre készült. A Bem-szobornál felerősödött az emberáradat rajon-
gása, itt volt az a pillanat, amikor az események irányítását átvette az utca embe-
re. Vezényszó nélkül, egyszerre talpra állt a nép. Megrendítően nagyszerű,
félelmetesen magával ragadó dráma volt, amikor a háborútól, a német megszáll-
ástól, az elnyomástól agyonsanyargatott nemzet kihúzta magát, és szembenézett
a hatalommal. Utasítás és parancs nélkül megindult a szerveződés, egyetlen
varázsütésre létrejöttek a kis közösségek, amelyekből néhány óra leforgása alatt
fegyveres központok alakultak. A Corvin köz, a Tűzoltó utca, a Mester utca, a
Baross tér, a Széna tér, a Móricz Zsigmond körtér, Újpest, és Csepel. A nép szer-
vezte önmagát, forradalmi bizottságok, munkástanácsok, néptanácsok, közrend-
védelmi egységek alakultak. Az események érintették a vidéki városokat is.
Az ellentmondó hírek között a városi, falusi lakosság alig tudott kiigazodni.
A vidéken fellobbanó tüzekről, a fegyvertelen harcokról, a csatlakozó tüntetések-
ről szüksézávan szóltak a krónikák. Az ő történelmüket már csak a ma élők
jegyezhetik fel, őrizhetik és vihetik tovább. A vidéki forradalom kirobbanásának
egyik gyűjtőszinórja a Szegedi Egyetem hallgatóinak határozata volt. A szegedi
egyetemisták az ifjúságot, a diáktársadalomból kiinduló országos tüntetés létre-
hozására szólították fel. A magyar egyetemi és főiskolai hallgatók egyesületei
szövetségének létrehozása volt az a konkrét ügy, amely az október 22-i diáktün-
tetést indokolta. A diákgyűlések parlamenten kívüli parlamentekké váltak. Ezek
közül a budapesti műegyetemisták építész karának hallgatói körében október
23-án hajnalban véget ért gyűlése döntő jelentőségű volt. A forradalom nyitánya-
ként, az egyetemisták fegyelmezett tüntetésén a tömeg reakciója jellemző volt.
Elsőként a hazugságokat hordozó jelképekre rontott. A piros-fehér-zöld nemzeti
lobogóból kivágták az ősi magyar címer helyére odakerült, szovjet mintára
készült címert. Ledöntötték a vörös csillagokat, majd a katonáktól, rendőröktől
szerzett puskákkal a hazug szavak forrásának érzett rádió, és központi pártlak
épületét ostromolták meg. A megmozdulás egyre terebélyesedett. Október 24-én
az utcaköveket már vagy kétszázötven ember vére festette meg. Október 25-én a
közművelődésügyi minisztérium tetejéről lőttek a fegyvertelen tömegre. A halot-
tak száma hivatalosan száz körül volt, de 820 főről számoltak be a szemtanúk, és
ebben még nem voltak benne a később elhunyt sebesültek. Október 28-án kitört
az országossztrájk, a harcok átterjedtek a vidéki városokra is. Mosonmagyaróváron
és Tiszakécskén a tüntetők közé lőttek. Újabb ártatlan áldozatok estek el. Többször,
de még nem elégszer idéztük már, hogy a mi városunk, Kiskunfélegyháza is
bekapcsolódott a forradalmi eseményekbe. A Szent János tér megtelt emberekkel,
szinte percek alatt népgyűlés színhelye lett. Az üzemekben megalakultak a mun-
kástanácsok, és hírért véve a budapesti harcoknak, sztrájkra szólították fel a mun-
kásokat. S kezdeményezték a hatalomváltást. Itt is megalakult a Nemzeti Tanács,
melynek elnöke Czákó József 35 éves pék, gyári munkás lett. Czákó József hig-
gad, józan ember volt. Társaival együtt képes volt arra, hogy a szélsőséges indu-

latokat megfékezze, hogy a fölösleges véráldozatokat elkerülje. Igaz, fegyvereket osztottak az emberek között, a vörös csillagot is ledöntötték, de nem szálltak értelmetlen harcba, köszönhetően a félegyházi nemzeti tanács vezetésének, az akkori laktanya és rendőrpáncsnoknak. 49 év után őszinte tisztelettel és megbecsüléssel emlékezünk azokra a kiskunfélegyházi emberekre, akik feledve minden veszélyt, és félelmet, a közösség élére álltak, hirdették azt a tiszta mondánivalót, ami a szívükből fakadt. Tisztelt emlékezők! 1956 sokféle szándékot egyesítő népforradalom és szabadságharc volt, hagyomány, ennél fogva mindenkié, aki ennek a történelmi kísérletnek valamilyen vonatkozásában magára ismer. 1956-ról minden bizonnyal akkor lesz megállapodott nemzeti hagyomány, amikor mindenfajta világnézetű ember megtalálja benne azt az értelmet, amelyre saját hite, ízlése szerint hivatkozhat. A mai napon tisztelettel adózzunk 1956 eszmeisége, törekvései, a mának szóló tanulságai előtt. Kegyelettel őrizzük az áldozatok emlékét, s visszük tovább azt a lyukas zászlót, amelyen a lyuk helyén a Magyar Köztársaság címere van. 1956 elsődlegesen szellemi, lelki, erkölcsi és jellembeli magatartási minta. Olyan alak, amelyre a jelen és jövő magyar társadalmá megbízhatóan építkezhet. '56 minden korban a nemzeti hűség, hősiesség és szolgálat vezérlő csillaga marad. Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

(Rövid taps.)

Beszéde két részből állt. Egy spontán, rögtönzött, és egy előre megírt szövegből. Először a szemrehányásainak adott hangot. Miért nincsenek itt, akiknek itt illene lenniük? E második szónok jóval fiatalabb az előzőnél, Tarjányi Ágostonnál. Ennek megfelelően beszéde is más jellegű, más szempontból közelíti meg az eseményeket. Nem személyesen élményekről beszél, hanem a történelmi események bemutatására és értékelésére törekszik, s ezzel készíti hallgatóját állásfoglalásra. Beszédében az események rövid történetét igyekezett összefoglalni. Ezáltal biztosítja a folytonosságot a múlt eseményei és a jelen generáció között. Megidézi azt a történelmi kort és időt, amelyet nem szabad elfelejteni. Hangsúlyozta a az események forradalom, és szabadságharc jellegét. Ez számomra azt jelenti, hogy még igen közeli múlt az az időszak, amikor ennek csak az ellenkezőjét lehetett mondani.

Bár a beszédében elhangzik ez is: visszük tovább azt a lyukas zászlót, amelyet valójában a megemlékezésen sehol nem látni. De egyéb zászlókra sem emlékszem. Tanítás lehetne talán beszédének néhány utolsó, fontos gondolata:

1956 sokféle szándékot egyesítő népforradalom és szabadságharc volt, hagyomány, ennél fogva mindenkié, aki ennek a történelmi kísérletnek valamilyen vonatkozásában magára ismer. 1956-ról minden bizonnyal akkor lesz megállapodott nemzeti hagyomány, amikor mindenfajta világnézetű ember megtalálja benne azt az értelmet, amelyre saját hite, ízlése szerint hivatkozhat. A mai napon tisztelettel adózzunk 1956 eszmeisége, törekvései, a mának szóló tanulságai előtt. Kegyelettel őrizzük az áldozatok emlékét, s visszük tovább azt a lyukas zászlót, amelyen a lyuk helyén a Magyar Köztársaság címere van. 1956 elsődlegesen szellemi, lelki, erkölcsi és jellembeli magatartási minta. Olyan alak, amelyre a jelen és jövő magyar társadalmá megbízhatóan építkezhet. '56 minden korban a nemzeti hűség, hősiesség és szolgálat vezérlő csillaga marad.

Tarjányi Ágoston beszédével rokon gondolatokat fogalmaz meg beszédének ebben a részében: a közös hagyományok ápolásának kötelességét, mely mindannyiunkra egyformán érvényes. S amelynek az összetartozást kellene erősítenie, nem pedig a különbözőséget. Értékeli is ezt a széthúzó állapotot: *mindenfajta világnézetű ember megtalálja benne azt az értelmet, amelyre saját hite, ízlése szerint hivatkozhat.* Ha tehát különböző is a gondolkodásunk, 1956 mindenki öröksége.

A beszéd után Hatvani Zoltán és a Lyra együttes verses-zenés műsora következik.

Főleg '56-ról szóló versek hangzottak el, de emellett olyan dallamok is felcsendültek, mint a békéről, szeretetről szóló „Ha én rózsá volnék...” című dal.

A műsor után újabb koszorúzás, és mécsesek elhelyezése. Az alábbi szervezetek koszorúztak itt:

- Szabad Demokraták Szövetsége
- Petőfi Sándor Helyőrség Nyugállományúak Klubja
- Civil Szervezetek Szövetsége
- Független Kisgazda Párt
- Polgárőrség
- MSZP Városi Szervezetek

Emellett néhány virágcsokor, és 12 darab gyertya kerül a kopjafa tövébe.

Az ünneplők ezután átsétálhattak a város főutcájának másik végébe, ahol a Hősök Ligete téren a másik kopjafa áll. Itt már csak egy pár mondatnyi rövid beszéd hangzott el, melyet már nem tudtam rögzíteni.

Koszorúztak:

- Független Kisgazda Párt
- Dr. Garai István Levente országgyűlési képviselő
- Kiskunfélegyháza Város Önkormányzata
- Szabad Demokraták Szövetsége
- Magyar Demokrata Fórum
- valamint egy név nélküli koszorúzó;

Emellett néhány csokor, és kevés papírzászló jelzi, hogy már mások, köztük diákok, vagy óvodások is jártak erre. Félegyházán március 15. körül van nagy hagyománya, hogy az óvodások, iskolások papírzászlókat, nemzeti színű virágokat, papír-díszeket visznek a Petőfi szoborhoz. Fura, hogy ez most tán csak egyetlen pedagógusnak jutott eszébe. Annál is meglepőbb, mivel a park közvetlen szomszédságában egy általános iskola, és két középiskola is áll. Mindez megint csak azt bizonyítja, hogy Félegyházán nagyon kevés ember tulajdonít kellő jelentőséget ennek a napnak.

Az októberi ünnepekről a helyi Sirius Rádió, és a Kiskun Tv csak rövid részleteket közölt. A Félegyházi Közlönyben is csak egy rövid cikkecske jelent meg róla. A helyi Szuperinfóban egy héttel később még egy megemlékezés nyomára bukkantam, egy egészen kicsi felhívásra: Nov. 4-én emlékezés a forradalom áldozatainak emlékére.

Általában az a benyomásom alakult ki, hogy Kiskunfélegyháza életében október 23. még egy igen kialakulatlan ünnep. A csíráit hordozza még csak mindannak, ami kiteljesedhet egyszer, március 15-hez hasonlóvá válhat.

A városnak vannak emlékező terei, emléktáblái, oszlopai, de ezek még nem váltak jelképpé. Olyan helyen állnak, ahol nem láthatóak nap, mint nap, éppen ezért az emberek hétköznapi tudatába sem épültek bele. Sokan nem is tudják szerintem, hogy három emlékhelyet is állíttatott a város 1991–92-ben, mint ahogy véleményem szerint a lakosság kis részét leszámítva a kiskunfélegyházi 1956-os események, és résztvevőik személye sem közismert.

Az ünneplés mindenféle „kelléke” megfigyelhető ugyan ezen a napon: nemzeti zászló, koszorúzás, ünnepi öltözk, Himnusz, visszaemlékezés, politikusi részvétel, amely megadhatja az ünnep rangját. Ám éppen a közönség hiányzik, amely tükrözhetné az esemény jelentőségét, és amelynek ezt az örökséget kell megőriznie. Úgy gondolom, hogy mint minden hagyomány, ez is a tanítás által maradhat meg, és teljesezhet ki. De ez a tanítás nem csak a tankönyvekben leírt szavakat jelenti, hanem egy megtanulható magatartást, gondolkodást, amelyet napjainkban a média, és a benne megszólaló öregek, és fiatalok tudnának még fokozottabban közvetíteni. Emlékezhetünk saját halottainkra, hozzátartozóinkra, de emlékezhetünk az egész ország területén élt hazafiakra is. A teljes magyarság kapott örökségül egy olyan életet, amelyről 1956-ban csak álmodni mertek, de amiért megpróbáltak összefogni, és küzdeni. Ma elgondolkozhatunk azon, hogy megtartjuk-e ezt az örökséget, méltóak akarunk e lenni őseink bátorságára, erkölcsére, „magyar” nevére. Minden népnek szüksége van gyökerekre, amelyek ápolása a jövő záloga lehet.

Irodalom

BÁNKINÉ MOLNÁR Erzsébet (szerk.)

1998 *Kiskunfélegyháza helyismereti könyve*. Kiskunfélegyháza.

ELEKNÉ LUDÁNYI Zsuzsanna – Császi Katalin (szerk.)

2000 *Virágkötészet* (Virágkötő-berendező szakképesítés tankönyve) Agrárszakoktatási Intézet, Budapest.

HELMÉCZY Mátvás

2004 *Történelem az általános iskola 8. évfolyama számára*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

URBÁN Miklósné

2005 *Nevezetes épületek, szobrok, emléktáblák, emlékművek Kiskunfélegyházán*. Kiskunfélegyháza.

MOLNÁR Béla

Kiskunfélegyháza 1956. I. rész. in: *Félegyházi Hírek: IV. évfolyam 2. szám* (1991. jan. 25.) 4. p.

1991. Kiskunfélegyháza 1956. in: *Félegyházi Hírek: IV. évfolyam 3. szám* (1991. febr. 8.) 4. p.

1991. Kiskunfélegyháza, 1956. (III. rész) in: *Félegyházi Hírek: IV. évfolyam 5. szám* (1991. márc. 1.) 5. p.

Koszorúzási felhívás

in: *Félegyházi Hírek: IV. évfolyam 22. szám* (1991. okt.18.)

NÉMEDI László

1991 Megemlékezés 1956. október 23-áról. in: *Félegyházi Hírek IV. évfolyam 23. szám* (1991. nov. 1.) 8. p.

A magyar forradalom 1956.

1992 in: *Félegyházi Közlöny: I. évfolyam, 15. szám* (1992. okt. 23.) 1. p.

FEKETE János

1992 Kopjafák. in: *Félegyházi Közlöny: I. évfolyam, 16. szám* (1992. nov.6.) 5. p.

FLISZÁR Károly

1992 Két kopjafa. in: *Félegyházi Közlöny: I. évfolyam, 16. szám* (1992. nov.6.) 2. p.

NÉMEDI László

1992 Így ünnepeltünk október 23-án. in: *Félegyházi Közlöny: I. évfolyam, 16. szám* (1992. nov.6.) 1. p.

Szimbólumszótár

http://www.bkiado.hu/netre/Net_szimbolum/szimbolumszotar.htm

(tűz, lámpa/mécses, koszorú kifejezések)

Magyar Néprajzi Lexikon (kopjafa, tűz kifejezések)

<http://www.mek.ro/02100/02115/html/2-167.html>

<http://www.mek.ro/02100/02115/html/5-907.html>

A következő önkormányzati iratokat használtam fel:

- Előterjesztés: a képviselőtestület 1992. június 25-i ülésére 1956-os hősök emlékére kopjafa állítás ügyében; Kiskunfélegyháza, 1992. június 23.
(a Félegyházáért Felelősen Csoport javaslatára)
- Képviselőtestületi ülés jegyzőkönyve 73–74. p.
Kiskunfélegyháza Város Önkormányzat Képviselőtestülete 1021/-9/1992.
Kivonat: Kiskunfélegyháza város Önkormányzat Képviselőtestülete 1992. június 25-i ülésének jegyzőkönyvéből 149/ 1992. kt. h. határozat (1956-os hősök emlékére kopjafa felállítása)
- Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatal Oktatási, Kulturális és Sport Osztálya: Előterjesztés: a városunkban felállítandó kopjafák tárgyában; Kiskunfélegyháza, 1992. szept. 29.
- Bizottsági jegyzőkönyv 2. p.
- Képviselőtestületi ülés jegyzőkönyve 87–88. p.
- Kivonat Kiskunfélegyháza város Önkormányzat Képviselőtestülete 1992. október. 1-i ülésének jegyzőkönyvéből; 248/1992. kt.h. határozat (Kopjafák helyének kijelölése);
Továbbá dolgozatomhoz három ötvenhatos emlékező adatközlő, a kiskunfélegyházi Réka Virág, a Zrínyi utcai virágbolt munkatársa, valamint a Sirius Rádió munkatársai és Nemes Nagy Tibor nyújtottak segítséget.

A 2005. évi október 23-i megemlékezésről

1. kép: Az ünneplők főként idősebbek.

A kis számú jelenlévő az ünnephez méltón felöltözve fejezte ki, számukra fontos ez az alkalom.
(A férfiak általában öltönyben, egyenruhában, a nőkkabátban, kosztümben)

Kokárdákat azonban senkin nem láttam.

2. kép: Műsorkezdés előtt gyülekeznek a városháza aulájában az ünneplő emberek.

3. kép: Tarjányi Ágoston a Czákó József emléktábla előtt beszédet mond.

4. kép: A koszorúzás pillanatai. A virág felhelyezését néma főhajtás követi.

5. kép: Mécsesek és koszorúk a Czakó József - emléktábla előtt.